
Bezbedni, samodovoljni, ali zabrinuti za budućnost: građani Srbije o ličnoj i nacionalnoj bezbednosti

Datum
jun. '11.
09.

Istraživanjem javnog mnjenja „Šta građani misle o svojoj i bezbednosti Srbije“ hteli smo da **prikupimo i analiziramo stavove građana o tome koliko se bezbedno osećaju, koliko poverenja u institucije sektora bezbednosti imaju, šta smatraju svojom odgovornošću i kako se odnose prema evroatlantskim integracijama.**

Anketiranje je, za potrebe Centra sproveo CeSID na uzorku od 1,200 građana Srbije u aprilu, a u maju smo proverili glavne nalaze u 6 fokus grupa u Beogradu, Somboru, Zaječaru i Valjevu.

Rezultate istraživanja, podeljene u četiri celine:

- **lična bezbednost i poverenje u institucije,**
- **stavovi građana iz ugla klasno-slojne stratifikacije,**
- **bezbednost nacije i važnost nacionalnog identiteta,**
- **i najzad, kako građani vide međunarodne bezbednosne integracije i saradnju,**

predstavili su Miroslav Hadžić, Sonja Stojanović, Marko Milošević, Filip Ejodus i Zoran Krstić u Medija centru, 9. juna 2011.

Građani ne smatraju da su institucije zaslužne za njihovu bezbednost

O ličnoj bezbednosti i poverenju u institucije govorila je Sonja Stojanović, direktorka Centra. Približno tri četvrtine građana se oseća potpuno ili uglavnom bezbedno. Ujedno, najveći broj njih ne smatra da su državni organi tome doprineli.

Zato u razloge zbog kojih se ne osećaju bezbedno ubrajaju lošu ekonomsku situaciju (15%) i porast uličnog kriminala i nasilja (11%). U vezi sa ekonomskom situacijom je i stav ispoljen u fokus grupama, da bi moglo doći do povećanja kriminala i bezvlašća na ulicama, odnosno „da ljudi neće imati šta da jedu“, da će veliki broj ljudi biti primoran „da krade, otima, ubija“ a onda će svi biti ugroženi.

Potvrda tezi da nisu državni organi ti kojima građani duguju svoju bezbednost sadrži se i u njihovom odgovoru na razloge za osećaj bezbednosti: skoro polovina (47%) navodi da je to zato što „poštuju zakon i

red i vode normalan život“. Sledi petina onih kojima je „dobro okruženje“ važno, a značajan je broj onih (9,2%) koji su uvereni da mogu sami sebe da zaštite. **Zabrinjava da svega 6% građana veruje da su lično bezbedni zato što država radi dobro svoj posao.** Prošlo je, međutim, vreme kada su upravo državni organi činili jednu od dominantnih pretnji bezbednosti građana Srbije. Danas većina građana (80%) ne doživljava ustanove kao pretnje. Ipak, svaki deseti građanin doživljava policiju kao pretnju, a isti broj je i rad ove ustanove ocenio kao nezadovoljavajući. S druge strane, najviše je onih koji baš i smatraju da je policija najviše doprinosi njihovom osećaju bezbednosti (29%).

Ocenjujući rad institucija, građani su najviše poverenja iskazali u rad versku grupu, tj. crkvu kojoj pripadaju (prosečna ocena 3,66) i Vojsku Srbije (prosečna ocena 3,56). **Najniže prosečne ocene dobili su oni koji bi trebali da upravljaju i kontrolišu,** odnosno, Predsednik (2,72), sudstvo (2,40), Vlada (2,26), Narodna skupština (2,07) i političke partije (2,01). Zanimljivo je da građani nisu jednako ocenili najviše političke rukovodioce i institucije kojima upravljaju: Ivica Dačić je ocenjen prosečnom ocenom 3,2 (u odnosu na policiju koja je dobila ocenu 3,01), sledi Boris Tadić sa ocenom 2,91 i na kraju Dragan Šutanovac, ministar odbrane, koji je od građana „zaslužio“ prosečnu ocenu 2,81.

Građani malo znaju o radu privatnih bezbednosnih kompanija (PBK - čak 40% njih) i Saveta za nacionalnu bezbednost (33%) što ne iznenađuje budući da je reč o novim akterima. Opet, građani ne znaju ili ne žele da znaju više o radu bezbednosnih službi. Tako o radu BIA ne zna ili ne želi da zna više čak 37% građana, a u slučaju VOA i VBA procenat je i viši, čak 41%. „Ovo ukazuje na još uvek nedovoljnu transparentnost njihovog rada i nasleđenu misifikaciju mogućih posledica izjašnjavanja o njihovom radu“, kaže Sonja Stojanović, direktorka Centra.

Policiji se više veruje nego ranije, ali i dalje ima ozbiljnih zamerki

Interesantne nalaze ponudilo je i ispitivanje stavova građana prema policiji, odnosno vojsci. Više je onih koji su radom policije zadovoljni; procenat onih koji veruje da policija radi isto kao i pre 2000. godine (37%) ili bolje (36%) približno je isti. Ukrštanje sa profesionalnim profilom ispitanika pokazalo je da su radnici skloniji da trenutni rad policije ocene mnogo lošijim u odnosu na period pre 2000. godine. „Mogući razlozi za ovo su manja informisanost ove grupe građana, kao i češća upotreba policije protiv ove grupe posle 5. oktobra, uglavnom kao štrajkača u novo privatizovanim državnim preduzećima“, kaže Sonja Stojanović. Da je sve isto u policiji natprosečno misle poljoprivrednici, do kojih verovatno većina novina u radu policije nije stigla, jer je najviše pažnje i resursa policije tradicionalno usmereno na urbane centre. Među onima koji veruju da policija danas radi bolje svoj posao (ili makar isto) ističu se najimućniji i mlađi.

Građani inače nisu dovoljno informisani o procesima reforme policije u Srbiji. Čak 75% je odgovorilo „ničim posebno nisam zadovoljan“. Pozitivne asocijacije su i dalje malo zastupljene, te svega 3% veruje da su policajci ljubazni, pristojni i slično. Kada su direktno upitani o negativnim pojavama u policiji, najviše građana smatra da policija ponekad upotrebljava prekomernu silu, prima mito, radi u interesu političkih partija i saraduje direktno sa organizovanim kriminalom. **Zabrinjavajuće je što svaki deseti građanin smatra da policija uvek radi u dosluhu sa organizovanim kriminalom, a jedna petina građana da je to često slučaj.** Ukupno jedna trećina građana veruje da policija češće saraduje sa organizovanim kriminalom, dok svega 16% veruje da se ovo retko ili nikad ne dešava. **Ne čudi otuda što 79% građana smatra da kontrolu nad radom policije treba povećati.** Zbunjeni su, međutim, kada im se postavi pitanje treba li ovlašćenja policije smanjiti

(35%), ili povećati (46%), odnosno, treba li broj policajaca povećati (41%) ili smanjiti (66%).

S druge strane, **većina građana smatra da je vojska spremna da brani Srbiju, ali je i mišljenja da je ona nedovoljno brojna i opremljena. Nešto što zbunjuje građane su stvarni dometi profesionalizacije.** Oni ne znaju da li je vojska dovoljno reformisana; ne znaju da li je pod uticajem političkih partija; i najzad, nisu sigurni da li je zahvaćena korupcijom. Stariji, radnici, poljoprivrednici, veruju da je ukidanje vojne obaveze nešto što šteti nacionalnoj bezbednosti. Zato su se mlađi i obrazovaniji građani sa višim prihodima pozitivno izrazili o ukidanju vojnog roka.

Gubitnici tranzicije malo znaju o bezbednosti...

Svojevrsan „pogled iz džepa“ onih koji su u procesu tranzicije više izgubili nego dobili ponudio je istraživač BCBP, Marko Milošević. **Direktna veza između klasno-slojnog položaja i stavova građana ne postoji, ali je u odgovorima na pojedina pitanja određen stepen povezanosti ipak uočen.** Opet, nalaze ovde treba uzeti sa krajnjom rezervom: **građani bezbednosne teme posmatraju otežano, tim pre što su isključeni iz rasprava o bezbednosnoj politici.**

Građani sa manjim prosečnim primanjima ne veruju da profesionalizacija vojske vodi većoj bezbednosti, ali su zato uvereni da se sa više novca ona može unaprediti. Na drugoj strani nalaze se bolje obrazovani i bolje stojeći: veruju u profesionalizaciju i ukidanje vojne obaveze (45%; 47%).

...ali su spremni da „uzmu stvar u svoje ruke“

Kako bi smo bliže ispitali jesu li građani, kada su već toliko rešeni da se oslone na sopstvene snage, ujedno i spremni na nasilje, naišli smo na zanimljive rezultate. **Fokus grupe su pokazale da bi mladi, pogotovu iz Beograda, učestvovali u nasilnim socijalnim protestima i radničkim štrajkovima.** Iako je većina učesnika fokus grupa, osim u Somboru, iskazalo određenu vrstu razumevanja za nasilje nad seksualnim manjinama, oni ne bi uzeli učešća u njemu.

Ipak, veći broj građana smatra da se ciljevi nacionalne bezbednosti moraju ostvarivati mirnim putem. Tako 28% njih prednost daje političkim, a 25% njih ekonomskim sredstvima. Vojna sredstva izbor su manje obrazovanih (7%), ali i ovaj društveni sloj prednost daje ekonomiji i diplomatiji.

Koje su pretnje? Gde je Kosovo, a gde EU u odnosu na nacionalni identitet Srba?

Nalaze ovog dela istraživanja predstavio je saradnik Centra Zoran Krstić. **Građanima Srbije, bez velike razlike, značajna je bezbednost nacije kojoj pripadaju, nekima čak i više od vlastite (20%).**

Najveća pretnja po bezbednost srpske nacije je „bela kuga“, odnosno, smanjenje prirodnog priraštaja (39%). Sledi „otcepljenje Kosova i Metohije“ (18%), te „jačanje nacionalizma i međunacionalne napetosti“. Interesantno je i da su „iseljavanje i unutrašnje migracije“ na četvrtom mestu sa 10%. Građane srpske nacionalnosti brine, dakle, opstanak. U fokus grupama, većina učesnika se složila i da su Srbi i Srbija najveći kolkktivni gubitnici na prostoru bivše Jugoslavije i da se sa nama donekle mogu porediti samo Makedonci.

Unutrašnje pretnje su rangirane nešto drugačije (pitanje „Šta ugrožava bezbednost Srbije iznutra“). Ovde prednjači „finansijska prezaduženost Srbije“ (25%), a sledi ponovo „otcepljenje KiM“ (21%) te „socijalni protesti i štrajkovi“ (20%).

Stavovi se itekako razlikuju u odnosu na to kojoj etničkoj grupi ispitanik pripada. U odnosu na integracije, što je posebno zanimljivo, daleko veći skeptici bili su pripadnici većinske zajednice, koji su izrazili strah da priključenje EU (35%) odnosno NATO (52%) jeste pretnja za nacionalni identitet. Asocijacije vezane za (eventualni) ulazak u NATO su naročito negativne, i kreću se u rasponu od „(pokazalo bi) da kratko pamtimo“ (22%) do „da smo se prodali“ (20%), odnosno „izdali pretke i istoriju“ (17%). Mali je broj onih koji smatraju da bi na taj način Srbi pokazali da „imaju viziju“ (6,5%), odnosno, „da su pametni“ (4,7%).

Kosovo ostaje simbol koji opredeljuje stavove građana srpske nacionalnosti. Da vlasti „ne treba da priznaju Kosovo ni po koju cenu“ smatra 65% građana. Svega je 12% onih koji smatraju da to treba da učine ako je rezultat članstvo u EU. Ujedno, većina je onih koji veruju da bi to bio „sraman, izdajnički čin“ (58%).

Nismo radi na bezbednosne integracije, opada podrška članstvu u EU i NATO

Filip Ejodus je svoje izlaganje započeo rečima da „**građani Srbije nisu mnogo naklonjeni bezbednosnoj saradnji i integracijama**“. Samo je 3% građana koji su uvereni da članstvo u međunarodnim organizacijama može pomoći Srbiji u potrazi za većom bezbednošću. Više se polaže na tradicionalna, diplomatska sredstva (29%), strože zakone (15%), čak i vojna sredstva (7%).

Svega 59% građana Srbije podržava članstvo u EU, što je do sada najniži zabeleženi procenat, posebno u poređenju sa 65% koliko je podržavalo u decembru 2009 (izvor: Kancelarija za evropske integracije). Podrška članstvu opada sa nivoom obrazovanja i materijalnim statusom ispitanika. Pripadnici manjinskih grupa daleko više su entuzijastični kada je članstvo u EU (79%) naspram pripadnika srpskog naroda (56%). Građani su ujedno svesni da članstvo može pozitivno doprineti njihovoj bezbednosti.

Kada je članstvo Srbije u NATO u pitanju, dve trećine građana se tome protivi (66%). Približno jedna petina je neodlučna (18%), dok je za članstvo 15.6% ispitanika. U odnosu na 2010. godinu (izvor: Medium Gallup) podrška za članstvo Srbije u NATO je opala skoro 5%.

Najviše protivnika članstvu u NATO je među najstarijima (70%) ali zanimljivo i među građanima sa primanjima iznad 60 000 dinara (70%). Konačno, dok su pripadnici srpskog naroda u ogromnoj većini protiv članstva u NATO (69%), pripadnici nacionalnih manjina su podeljeni po ovom pitanju (za 41%, protiv 43%).

Građani Srbije i dalje imaju dosta jedno-dimenzionalnu sliku o NATO. Čak 38% smatra da je ovaj savez instrument u rukama SAD dok samo 5.7% građana NATO vidi kao odbrambeni savez. Asocijacije koje su građani imali na NATO savez tokom fokus grupa su izuzetno negativne. Takođe, fokus grupe su pokazale da građani ne vide vezu između NATO i njihove trenutne ili buduće bezbednosti ili blagostanja. Ovaj vojni savez je za njih pre svega pitanje prošlosti vezano za bombardovanje Srbije i Jugoslavije 1999. godine.

Agencijske izveštaje Bete i Tanjuga preneli su,

„Blic“ (pogledajte <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/259009/Gradjani-Srbije-se-uglavnom-osecaju-bezbedno>),

„Kurir“ (<http://www.kurir-info.rs/vesti/drustvo/protiv-nato-dve-trecine-gradjana-srbije-95028.php>),

„Press“

(
http://www.pressonline.rs/sr/vesti/vesti_dana/story/164357/Za+ulazak+u+EU+59+odsto+ispitanika,+protiv+NATO+dve+tre%C4%87ine.html),

„Ekonom: east“ (<http://www.emg.rs/vesti/srbija/157399.html>),

„SEEBiz“ (<http://rs.seebiz.eu/srbi-su-za-evropu-ali-protiv-ulaska-u-nato/ar-5467/>),

Radio Televizija Vojvodine
(http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/za-ulazak-u-eu-59-odsto-ispitanika-protiv-nato-dve-trecine_258122.html),

Radio Slobodna Evropa, http://www.slobodnaevropa.org/content/srbija_policija/24235059.html

Euractiv, <http://www.euractiv.rs/srbija-i-eu/2081-pitanje-odnosa-sa-nato-ponovo-u-centru-panje>

Glas javnosti, <http://www.glas-javnosti.rs/clanak/drustvo/glas-javnosti-10-06-2011/protiv-nato-dve-trecine-srba>

Izveštaj pripremio Marko Savković